

2.1 Samfundspolitik med barnet i centrum

Af Jan Helmer-Petersen

Den Blå Betænkning viste vejen

Kursen blev allerede udstukket i 1960 af blandt andet K. Helveg Petersen, som i den Den Blå Betænkning formulerede nye rammer for undervisningen af børn og unge ud fra et ændret værdisyn. Her blev der også defineret et sæt af mål for folkeskolens undervisning, som satte sig spor i samfundsdebatten mange år frem.

I statsligt regi kom det blandt andet til udtryk i et tættere samarbejde mellem de umiddelbart relevante ministerier, hvor både Undervisningsministeriet, Socialministeriet og Kulturministeriet blev vigtige parter. Et samarbejde med fordele for børn og kultur, men også et samarbejde med konflikter: hvem styrer, når forskellige børnesyn skal i spil? Børns institutioner og deres mål? Børn selv og deres fritidsinteresser? De kunstnere og kulturinstitutioner, som bydes ind?

Allerede i 1971 havde Danmark taget forskud på FN's Børnekonvention, da Børneåret blev gennemført med deltagelse af en lang række organisationer, institutioner og interessegrupperinger. Kulturministeriet havde her – mere eller mindre frivilligt – været i front og bakket op med tilskud til udgivelse af en avis for børn, Børneavisen én for alle, en børnerockplade og en børneudstilling, Børn er et folk, på Louisiana Museet. Børnesynet var under forandring, og de første spæde skridt gav sig flere forskellige udtryk.

Den børnepolitiske redegørelse

Politisk kom kulminationen i december 1986, hvor socialminister Mimi Jacobsen fremlagde den første børnepolitiske redegørelse nogensinde for Folketinget. Redegørelsen blev året efter fulgt op af en egentlig handlingsplan for området, og ministeren nedsatte herunder Det Tværministerielle Børneudvalg, som et vigtigt forum for idéudveksling og koordinering mellem 16 forskellige ministerieområder.

Børneredegørelsen og dens handlingsplan fik den manende titel: 'Det skal være godt at være barn i Danmark', og den bestod af fem ambitiøse mål – hver med tilhørende handlingsplaner. 'Børn skal kunne tage del i samfundslivet' og 'Børn skal være med til at bestemme' lød to af de af de mere konkrete mål, som udstak retningen for de efterfølgende års indsatser. De var nok meget overordnede i formuleringen, men der var vilje til at prøve kræfter med, hvad det kunne udmønte sig i.

Projekter som 'Børn som medborgere', 'Lyt til børn og unge', magasinet 'Børn' og en række mindre initiativer blev sat i værk med deltagelse af 3-5 af de involverede

ministerier. Erfaringerne blev, som det var sædvane, samlet op i diverse evalueringsrapporter, så andre instanser, institutioner og ikke mindst kommuner kunne have glæde af dem.

Kulturministeriet kom til at spille en markant rolle i hele forløbet, ikke mindst fordi ministeriet siden 1975 havde opbygget en tradition for at se på børn og unge som selvstændige individer med behov for egne tilbud og muligheder for selv at være aktive.

De efterfølgende år blev præget af flere fælles initiativer, som for manges vedkommende udsprang af de ideer til konkrete projekter, som var resultatet af Kulturministeriets Arbejdsgruppe om Børn og Kultur. Et fagudvalg, som var nedsat af kulturminister Niels Mathiasen med udgangspunkt i den helhedstænkning og tværfaglighed, som gennemsyrede hans vision for kulturpolitikken.

FN's Børnekonvention

Det store politiske fokus på børns stilling i samfundet var også internationalt et emne, der blev taget fat på. FN fremlagde i 1989 et udkast til en Børnekonvention bestående af en lang række anbefalinger, samlet i 54 artikler. Konventionen blev overordnet vedtaget af landene, og arbejdet med at få den ratificeret af de enkelte lande kunne begynde.

Artikel 31:

1. Deltagerstaterne anerkender barnets ret til hvile og fritid, til at lege og dyrke fritidsinteresser, som er passende for barnets alder, og til frit at deltage i det kulturelle og kunstneriske liv.
2. Deltagerstaterne skal respektere og fremme barnets ret til fuld deltagelse i det kulturelle og kunstneriske liv og skal opmuntre til, at der stilles passende og lige muligheder til rådighed for kulturel, kunstnerisk, fritidspræget og rekreativ udfoldelse.

Danmark ratificerede konventionen to år efter (1991), og dermed begyndte en diskussion af implementeringen af de enkelte artikler. Holdningen var grundlæggende, at Danmark var et forbillede for andre lande, og at der ikke var noget at komme efter, når det gjaldt misligholdelser af barnets rettigheder. Et standpunkt, som der er blevet sået tvivl om mange gange siden, og som adskillige af FN's statusrapporter har peget på er en sandhed med modifikationer.

Børnerådet

Mere konkret førte diskussionerne til nedsættelsen af et Børneråd i 1994. Danmark blev dermed det sidste af de skandinaviske lande til at indføre en sådan institution.

Den første formand blev den forholdsvis ukendte journalist og forfatter Frode Muldkjær, som mest var kendt som medstifter af foreningen 'Børns Vilkår' i 1977.

Børnerådet kom til at præge debatten i årene efter og er i dag med til at skabe debat og sørge for dokumentation af børns rettigheder eller manglen på samme. Rådet har haft størst gennemslagskraft i de høringssvar, som de løbende formulerer til Folketinget, og det har desuden mere konkret etableret en Børneportal, hvor børn kan søge hjælp til at få besvaret spørgsmål om deres rettigheder. Rådet har et børne- og ungepanel til at rådgive sig om aktuelle emner, og seneste skud på stammen er et Mini-børnepanel bestående af børn i børnehvealderen.

I 2012 besluttede Folketinget sig for at etablere et Ombudsmandens Børnekontor. Her kan børn anonymt eller ved navn indgive klager over behandlingen af dem, eller pege på områder, hvor Folketingets Ombudsmand bør gå ind. Børnekontoret er på mange måder kulminationen på de seneste 25 års mobilisering på området.

Jeg vil gerne være børnenes statsminister...

Op til Folketingsvalget i juni 2019 proklamerede partileder for Socialministeriet, Mette Frederiksen, at hun havde som et af sine hovedmål efter valget at være 'børnenes statsminister'. Hun blev som bekendt valgt og siden har diskussionerne bølget frem og tilbage om holdbarheden af hendes mange, gode intentioner. Hendes ambitiøse udmeldinger kan ses som en kulmination på de forgangne 30 års gode viljer på børnenes vegne. Fremtiden er som bekendt brolagt med gode viljer, så lad historien dømme både daværende socialminister Mimi Jakobsen og hendes mange efterfølgere for deres konkrete gerninger.

Kynisk set er mange af de store ambitioner kuldsejlet til fordel for en samfundsøkonomisk synsvinkel. De såkaldte 'regnedrenge' i stat og kommuner har sejret ad helvede til osv. i den dur. Faktum er det imidlertid, at udviklingen de sidste årtier mere end nogensinde har sat børn på den politiske dagsorden, men også at udgangspunktet, dvs. de værdier som ligger bag, ikke altid er lige åbenlyse eller børnevenlige. Symbolpolitikken er kommet for at blive.

Der synes at være opstået en dybere løft mellem den viden, vi som samfund har om børns liv og opvækstvilkår, og så de måder vi agerer på rent politisk. Et dilemma, som kan føre til en voksende mistillid til magthaverne og deres intentioner.

BØRN SOM MEDBORGERE - et projekt om børns deltagelse, medbestemmelse og medansvar i samfundslivet

”Børn skal kunne tage del i samfundslivet” og ”Børn skal også have ansvar” var to af målene i regeringens børnehandlingsplan fra marts 1988. Det tværministerielle børneudvalg inviterede derfor i efteråret 1989 5 kommuner til at være ”børnekommuner”, og under titlen ”Børn som medborgere” lød startskuddet i foråret 1990 til et projekt, der skulle give børn konkrete muligheder for medbestemmelse og medansvar for deres omgivelser, hverdag og liv i det hele taget.

Ballerup, Odense, Jelling, Viborg og Hirtshals havde taget udfordringen op, og i den 2-årige periode iværksatte de lokale aktiviteter, som i praksis afprøvede børneudvalgets tanker om at give børn mulighed for at indgå i samfundslivet som medborgere.

Projektet er nærmere beskrevet i en evalueringsrapport, en inspirationsbog og en video. Her peger deltagerne, blandt andet på behovet for en kvalitativ drøftelse af de tilbud, vi giver børn og unge i dag. Projektet gjorde det muligt at gøre noget ved dagligdagen i institutionen, i foreningen giver man børnene mere indflydelse og ansvar, og børns deltagelse i møder og det formelle demokrati blev sat til diskussion.

Erfaringerne fra projektet er éntydige, men viste sig også vanskelige at håndtere for de voksne:

”Børn og unge ønsker nødvendigvis ikke nye aktiviteter og store forkromede løsninger, derimod ønsker de at blive taget med på råd, og blive taget alvorligt i det, de allerede deltager i. For børnene spiller konkrete resultater en stor rolle.

For de voksne har projektet givet børnene en anden placering i deres bevidsthed, og mange har oplevet børnene som en ressource, der har skabt ideer og løsninger, man som voksen aldrig havde tænkt på. For de voksne har processen spillet en vigtig rolle.

For at børnene skal blive interesseret, er der nogle væsentlige kriterier som skal være opfyldt: Beslutningsprocessen skal handle om noget konkret, der har betydning for børnenes dagligdag. Det skal være **autentisk**. Det skal også være **gennemskueligt**, hvilket stiller krav til sprog og mødeformer. Der skal være en indre sammenhæng mellem **beslutning og udførelse**, det må kort og godt ikke tage for lang tid.” som projektleder Lars Alrø skrev i evalueringsrapporten.